

NÁLAM

AZ

ELSŐ alkalom egészen különleges volt. Azt hittem, mindent összemaszatolok, hogy rémes lesz, mocskos és nyákos. Azt hittem, vérezni fogok, és iszonyúan fáj majd a hasam. Nem gondoltam volna, hogy valaha is képes leszek rá, azt hittem, hogy nem akarom, hogy soha nem jutok el idáig, de amikor a fülembbe hatoltak összeránduló gyomorredőim hangjai, a testem döntött helyettem. Nem maradt más választásom.

Isteni volt.

Az öngyújtó lángja megvilágította tikkadtan csillogó szemem. Az első cigarettám az első alkalom után. Ez is isteni volt. Minden isteni volt.

Semmi sem látszott rajtam, elégedettnek éreztem magam, és diadalittasnak. A hangom talán enyhén karcos lehetett, és törékeny, de ki figyel oda erre.

Már ekkor tudtam, hogy lesz második alkalom is. Harmadik. Századik. Természetesen nem mindenki van így ezzel. Akadnak, akiknél az első alkalom egyben az utolsó is, de nem azoknál, akik jók ebben.

És én elsőre jónak bizonyultam.

Igaz, hogy gyakorlatlanságom miatt első alkalommal a mosdóba hánytam. Sőt másodjára is. Talán úgy éreztem, hogy a vécészsze túlságosan lealacsonyító, megalázó. A mosdó elé legalább nem kell letérdelni, csakhogy folyton ügyelni

kell rá, nehogy elduguljon. Hogyan lehet ezt megoldani, ha az ember vendég-ségben van? Ha a mosdókaagylóban ott úszik a hányadék, és hiába minden igyekezet, a lefolyót nem lehet felnyitni, és nincs is mivel kimeregetni a trutyit. A fürdőszobákban általában találni fogmosópoharakat, más kérdés, hogy sikerül-e úgy kiöblíteni őket, hogy semmi nyom ne maradjon utána. A pohár tulajdonosa megérzi a szappan vagy a tisztítószer ízét, ráadásul ezek nem is veszik el a hányás szagát.

A zuhany persze megfelel, elnyomja a hangot, és többnyire könnyűszerrel eltávolítható a lefolyó rácsozata. Csakhogy nem lehet állandóan odajárni. A vé-cébe lehet. Teljesen normális dolog, hogy az ember bepúderozza az orrát. Mindenki megérti, hogy a nők kissé hosszabb időt töltenek a mellékhelyiségben, tehát nem kell semmit elkapkodni, nyugodtan mindent kiadatsz magadból, aztán rendbe is szedheted magad.

Tizennégy éve vagyok ennek mestere, és senki nem sejti, hacsak magam nem említem, de akkor sem akarják elhinni. Vagy ha el is hiszik, tehetetlenek velem szemben. Ilyen hatalmas az én Uram és Teremtőm, és ennyire tetsző vagyok én az én Uramnak, akinek erős ölelésében női testem kivirágzik. Ha engedelmeskedem neki, és kellőképpen tisztetem Öt, akkor megadja mindazt, amit akarok: a számomra és az én Uram számára, valamint a világ számára tökéletes női testet. Jó női testet. Olyat, amit megkívánnak. Intelligens és irigylésre méltó női testet. Olyat, amire felfigyelnek. Amit csodálnak. *Beauty hurts, baby.*

1971

Katariina az első randira fél óra késéssel érkezik, mégis megvárják. A finn férfi megvárja. Az a férfi, aki mit sem törődve Katariina visszautasításaival újra meg újra felkérte táncolni a múlt héten, mígnem a lány kénytelen-kelletlen beleegyezett. A férfi egyre csak azt kérdezte finnül, hogy hát miért nem, és Katariina nem tudta biztosan, vajon a férfi megérti-e, hogy nincs kedve táncolni, fáradt, és csak a barátnője kedvéért jött el, aki annyira vágyott rá, és folyton azt hajtogatta, mennyire nagyon jól fogja érezni magát a Rae-ban, de tényleg, gyere már! A helyszínen aztán kiderült, hogy a Rae nem is presszó, ahogy gondolták, hanem étterem, és tisztességes lányok nem járnak étterembe férfi kísérő nélkül. A portás sopánkodott ugyan egy ideig a barátnők tévedése miatt, de végül is nem küldte el, hanem egy kellőképpen félreeső asztalhoz kísérte őket. Később még oda-odapillantott, minden rendben van-e. Katariina már csak ezért sem akart táncolni, de tényleg nem.

Ám a finn újra felkérte, az első tánc után megköszönte, visszakísérte az asztalhoz, aztán megint a táncparkettre, mindig újabb táncba hívta, és a szám végén Katariina további köszöneteket kapott finnül. A „köszönöm” volt az első finn szó, amit megtanult.

Katariina a sietéstől kimelegedve ül le az asztalhoz, amelynél a finn vár rá. Kávét kér, és konyakot. A finn egyáltalán nem bosszankodik a lány késése miatt, de vajon bosszús lesz-e azért, mert Katariinának csak pár perce van arra, hogy ott üldögéljen? Ahogy Katariina a retiküljében kotorászik, és azon töri a fejét, hogyan lehetne ezt kedvesen és udvariasan a férfi tudomására hozni, táskájából két csaptelep és egy kilincs esik az asztalra, olajosságuk miatt gondosan újságpapírba csomagolva. Ez siettetni az ügy előterjesztését, mert a finn arckifejezése magyarázatot vár, miért potyognak a randevúra érkező miniszoknyás fiatal lány retiküljéből olyan szerelékek, amelyek bepiszkítják a hölgy kezét és ruháját. Katariina elmondja, hogy éppen indult, hogy becserélje az építkezésén szükséges csövekre.

Katariina építkezésén?

Igen, Katariina építésvezető. Hát nem említette, amikor a finn elmesélte, hogy ő meg a Viru Hotel építkezésén dolgozik? A finn arckifejezéséből Katariina rájön, hogy ha nem volnának itt a csaptelepek és a kilincsek, a férfi nem hinne neki. Katariinát ez bosszantja. Tekergeti a nyakát, majd bejelenti, hogy azonnal indulnia kell elintézni a cserét. Tulajdonképpen az út túloldalán lévő étterembe igyekszik, ahol egy másik cégnél dolgozó mérnök várja őt egy szatyor toldalékcsovéval. Egyébként azért is javasolta a finn férfinak, hogy itt találkozzanak, mert ez a hely éppen útba esik. Lehet, hogy Finnországban egy nő nem lehet építésvezető, de Katariina hazájában igen.

Itt viszont nem tartanak a munkahelyeken kávészünetet, jegyzi meg nevetve a finn.

Kávészünetet?

A finn megígéri, hogy elmagyarázza, mit jelent a kávészünet, ha Katariina visszaül a helyére, és megissza a konyakját.

Katariina leül a szék szélére.

A kávészünet kávéivásra szánt negyedóra, amit a munkáltató köteles biztosítani.

Katariina ezt furcsállja. Mi szükség erre? És hogyhogy nincs szombaton munka?

A Viru Hotel építéséről már korábban is hallott, az első nagy, közös finn–észti projekttel összefüggésben a finn munkások híre bejárta a várost. A nyugati munkaerőről egyetlen rossz szót sem lehetett hallani. Saját honfitársai soha nem lennének képesek felépíteni egy ilyen szállodát. A finnek állítólag azonnal megcsinálják, amit kell, gondos, jó munkát végeznek, mintha egyenesen hét kezük és hét lábuk volna, overalljukon is rengeteg zseb meg gyűrű van a szerszámok számára, hogy ne kelljen mindegyikért külön el-mászkálni. Semmi nem tűnik el, munkájuk eredménye másnap is kifogástalan. Egészen mások a finnek, mint a hazai munkások az esetlen pufajkában, amelyben nem is lehet serényen dolgozni.

Katariina nem megy át az étterembe, ahol a csereüzletet kellene lebonyolítania. Holnap is ráér toldalékcsövekre cserélni a csaptelepeket, vagy majd kitalál valami magyarázatot a hiányzó alkatrészekre.

Finnországban egyáltalán nem olyan nagy a munkanélküliség, mint ahogy állítják, bármennyire is átok kapitalista ország. Azonkívül a finnek rendszeresen sportolnak, úsznak és síelnek. A jó szocországok ellenségeiről nem hinné az ember, hogy az ottani fiatalok nem kényszer munkát végeznek, hanem vidáman és szabadon sportolnak, s hogy van okuk mosolyogni és nevetni.

Katariinának viszont bizonygatnia kell, hogy nem orosz iskolában tanult. Igen, igen, itt van észt nyelvű oktatás, de tényleg! És igen, dolgozni kötelező, senki nem lehet munka nélkül, nincsenek is munkanélküliek. Előbányássza táskájából a munkakönyvét, és megmutatja a férfinak: ilyen van mindenkinek, már az iskolában megkapják az első termelési gyakorlat során, és akkor ide beírják, hol dolgozik, és amikor visszamegy az iskolába, akkor bejegyzik, hol tanul. Amikor az iskola végeztével munkába áll, a munkakönyvbe bekerül a vállalat neve, a foglalkozás és hogy mikor kezdte a munkát. Amikor kilép a munkahelyéről, akkor ezt is könyvelik. A dátumoknak folyamatosaknak kell lenniük, nem maradhat ki egyetlen nap sem.

A munkanélküli-segélyről ugyancsak nem hallott Katariina. Nem, ilyen nincs, de tényleg nincs, hiszen munkanélküliek sincsenek. Miért nem érti ezt a finn? Felfoghatatlan, hogy Finnországban gyakran mennek az emberek szabadságra, és a fizetést bankszámlára utalják, nem pedig a kézbe számolják a bankjegyeket, ahogyan a Szovjetunióban.

A finn kezd érdekes lenni, és Katariina talán szívesen találkozna vele újra.

Lopva szemügyre veszi. Nagyjából annyi idős, mint ő, jól öltözött, kellemes, tiszta illat árad belőle. Igen, Katariina újra találkozni akar vele.

És egyébként megállás nélkül dolgoznak, csak a „kávészünetben” nem?

És miért nem dolgoznak szombaton?

CSAK

KIMEGYEK

A MOSDÓBA.

És a csípőméret 93 cm.

A rózsaszín mérőszalag súlya mindössze néhány gramm. Elfér bármilyen zsebben, kezításkában, pénztárcában, össze lehet vele akár a haját is kötni, vagy a csuklóra tekerni karkötőként, esetleg az ujjra gyűrűként, pörgetni lehet, s olyan megnyugtató, mint a rózsafüzér.

Csak kimegyek bepúderozni az orrom.

Csípő 92 cm.

Bocsánat, merre van a női mosdó?

92 cm.

Szívjon el addig egy cigit, míg kimegyek a toalettre.

Még mindig 92 cm.

Drágám, iszonyúan hosszú sor állt a női mosdónál, elképesztően sokáig tartott.

91 cm.

Nem, anya, most nem kérek semmit... Ó, mész valahová? Egész este nem lesz itthon? Apuci se jön haza?

93 cm.

Persze, anya, mindent megeszek, ami a tányéron van.

93 cm... csak nem képzeled? Amikor már eleget kavargattam az ételt a tányéron, anya kimegy, s én a tányérról nyomban a szemetesvödörbe vagy egy műanyag zacskóba kaparok mindent.

Igen, úgy van, gyerekzsúr lesz nálunk, félszáz kölyök számára kell aprósütemény.
91 cm. Ezerszer is megköszönöm.

Nem, köszönöm, most nem, már ettem.

Esetleg később eszem.

90 cm?

Megígérem, persze, hogy megígérem, hogy megeszem, drágám.

92 cm.

Ettem ma már, többször is.

Tényleg többször ettem ma.

Már ettem.

Ettem már a suliban.

Ettem már a nagyinál.

Ettem már otthon.

Ettem már Irenénél.

Ettem már a suliban és Irenénél és otthon.

Tényleg ettem már.

És bőségesen! Komolyan!

...hát persze. Higgye, aki akarja.

1971

A második finn szó, amit Katariina megtanult, a „szerda” volt, mert az első találkozást szerdára beszéltek meg, és elég sokáig tartott, míg egyértelművé tették a napot. A naptár segítségével ellenőrizték, egészen bizonyosan ugyanarról a napról beszélnek-e. *Kolmapäev*, harmadik nap, azaz szerda, a hét középső napja. Katariina hamarosan vesz magának egy finn-észt társalgási szótárt, és a finn hangosan felolvas belőle, amikor először látogatja meg otthonában a lányt. Furák a finn *sz* hangok, szélesek és csattanósak. A finn *älä* szó pedig egyenesen reménytelen, mert észtil úgy mondják, hogy *ära*, az *älä* pedig egy olyan beszédhibás gyerek szájából való, aki még nem tudja kiejteni az *r* hangot. Az első olyan szó, ami hiányzik a szótárból, az a „sajtzokni”. Az észt nyelvben nincs külön szó arra a zoknira, amit a férfiak egész nap viseltek. Miért nem emlékszik Katariina rá, hogy honfitársainak lába valaha is különösebben bűdös lett volna, vagy gondot okozott volna nekik, hogy nem cseréltek naponta zoknit? Előző barátja, Hugo, valamilyen formában nyilván említést tett volna róla. Nem is volt sok zoknija. Biztos, hogy nem vett fel minden nap újat. Lehetséges, hogy az észt férfiak lába kevésbé izzad, mint a finneké, vagy az ő izzadságuk kevésbé bűdös?

A KÖNYVEK

ÁLLÍTÁSA

SZERINT a fültőmirigyem hatalmasra dagad, amitől úgy kellene kinéznem, mint egy hörcsög.

Hukka A. azonban cicának hív engem. Kiscicának.

A könyvekben az áll, hogy a hányás után visszataszítónak érzem magam, és lehangolt vagyok.

Csakhogy én csodálatosan érzem magam, szinte szárnyalok.

A könyvekben az áll, hogy a fogaim elvesztik csillogó fényüket.

Ám az én számban hibátlanul ragyognak a fogak, kicsit talán hasogatnak, az ínyem talán egy kicsit visszahúzódott, de egyébként nincs velük semmi baj. Azt mondják, hogy a bulimiások ritkán mosolyognak, mert tönkrementek az elülső fogaik.

Marhaság.

Egyenesen röhejes.

Tizennégy éve tart, és még mindig itt vagyok.

Ehhez mit szóltok, ti kuruzslók, akik állítólag mindent tudtok?

Mit szólsz hozzá, tiszteletreméltó Joan Gomez doktor, hiszen szerinted a bulimiás nem festheti az arcát, mert nagyon rondán nézne ki? Mit mondasz, ha az arcomra nézel?

És mit mondanál a hajamról, Joan Gomez? Kopasznak kellene lennem, mint aki koncentrációs táborból szabadult, akinek szétfolyó a széklete, és büzlik a

lehelete, olyan lány, akinek halálívű medencecsontjai között már nem születtek élet, és a szíve sem vért pumpál, hanem kalóriákat. Mint aki egyenesen Vorkutáról jött! Olyannak kellene lennem, mint amilyenek a művészek ábrázolják magukat haláluk előtt: elmosódó vonások, beesett szemek, koponyára feszülő bőr. Ugyanazokat a szavakat kellene kiejtenem a számon, mint amiket az írók vetnek papírra utolsó napjaikon, kézírásomnak is egyre bizonytalanabbá kellene válnia, és végül annyira összezsugorodnia, hogy szinte már csak egy egyenes vonal lenne, mint a monitoron a jel, amikor megáll a szív. Igazam van, Peggy Claude-Pierre? Ugye, az anorexiások olyan apró betűkkel írnak, hogy alig lehet elolvasni? Ugye? Szóval ilyennek kellene lennem?

Na, mondjátok meg akkor, hogy miért vagyok én ilyen sugárzóan rózsás? Miért lapos a hasam, holott felfúvódottnak kellene lennie, és miért nem ad olyan kellemetlen és szerfelett kínos hangot, mint amire felhívod a figyelmet? És miért van mindig akkora sikerem az éttermekben? Miért van az, hogy a szerelmeim képtelenek megálljt parancsolni matató kezüknek? Talán mégsem olyan hányásszagú a csókom, hogy elriassza őket? Hogyan lehetséges, hogy a legjobb jegyeket kapom a felvételin, annak ellenére, hogy közben kimegyek a női mosdóba, hogy gondoskodjam magamról, hogy kihányjam a magammal hozott süteményt? Ugyan mit számít ezek mellett az a kis szédülés, a kiszáradt száj?

Miért kellene hát lemondanom csodálatos szeretőmről, Uramról és Teremtőmről?

1972

Katariina 1680 finn szót ismer.

A finn nem győzi dicsérni Katariina nyelvtudását.

ANYÓ FEJÉT

ZUZMÓKÉNT borítja rosszul dauerolt haja, pudvás arcát a háromrétegű, hideget lehelő ablak felé fordítja, s mintha az ablak dideregtetné, a felé eső arc taplószerűbb, mint a szoba felőli. Az én fehér kislányarcomnak ugyanilyen szürkének kellene lennie, hiszen az én Uram idő előtti öregedést okoz. Hogy is mondják? Igen, hypogonadizmus. Ezért kellene ugyanúgy kinézniem, mint anyó, bár nem vagyunk rokonok. Ez az anyó még mindig ugyanabban a házban lakik, ahol mi egykor, onnan az ismeretség, és szeret engem. A vér szerinti nagyanyó nem tud mit kezdeni a külhoni anya szülöttével, de a többi tősgyökeres finn sem. Az én hősies kis balti anyám tulajdonképpen az első külföldi, akivel apám anyja valaha is találkozott. A Finnországba áttelepült karjalaiakkal találkozott persze, ezért aztán minden második mondatát azzal kezdte, hogy így a karjalaiak, meg úgy a karjalaiak. Ha anya kávéit ivott, akkor nagyanyó megjegyezte, hogy a karjalaiak is ittak kávéját. Ha anya főzött, nagyanyó megjegyezte, hogy a karjalaiak főztjének is volt valami fura íze. Ha anya az orrát fújta, nagyanyó megjegyezte, hogy a karjalaiak is így csinálták. Több év telt el, míg anya rájött, miért emlegette folyton a karjalaiakat, ha bármit tett. A rokon nagyanyó megjegyzései talán csak ügyetlen közeledési kísérletek voltak, talán tényleg nagyon örült, hogy sikerült valami közösnek képzelte beszédtemát találnia. Vagy talán nem tudta, egyáltalán megért-e anya mindent finnül, hiszen ő maga egyetlen más nyelvet sem beszélt. Lehet, hogy így volt, de a karjalaiakat nem szerette. Maradtak volna ott, ahonnan jöttek, ruszlik. Anya nem hitte, hogy a nagyanyó ostoba megnyilatkozásai mögött jó szándék húzódná, nem is készített soha olyan ételt, ami a tősgyökeres finnek számára

büdös lett volna. Legalábbis anyósának soha semmi észet ételt, de igazán tősgyökeres finnt sem, nehogy sajnálni kezdje a fiát amiatt, hogy ilyen rémes szakácsnő ez a külföldről hozott feleség.

Az anyó, aki szeret engem, almát kínál, hogy tessék, vegyél, és a táskájában kotorászik, hogy előszedjen valamit. Tudom, mit keres. A pénztárcáját. Miért kínál almát, nem kellene, már nem tudok veled mit kezdeni, most, hogy pénz van kilátásban, amiből mi mindent fogok venni, egész estére és éjszakára elegendő hányivalót, mert egyébként nincs semmi feleslegem, amit erre fordíthatnék. Anyó drága, tedd el a táskád, légy szíves! Ám anyó egyik kezével felkattintja a pénztárcáját, másik kezével még mindig az almát kínálja, amit nem fogadok el, mire anyó meglepetten emeli fel a fejét; miért nem kérem, ragyogó szép alma, hiszen én szeretem az almát, tudja jól anyó, csak hogy anyó nem tudja, hogy csak azért kedvelem, mert a biztonságos étkek napján biztonsággal fogyaszthatom. Anyó megkérdi hát, hogy mi a baj, ezért aztán gyorsan, nagyon gyorsan el kell vennem az almát, de nem túl sietősen, nem kapkodva, nehogy gyanút keltsen, csak éppen annyira, hogy anyó azt gondolhassa, annyira elgondolkodtam, hogy nem vettem észre az almát. De nincsen semmi baj, szó sincs róla, nem tétováztam, nem izgultam, nem hoztam semmiféle ijesztő döntést, holott abban a rövidke pillanatban, amikor a tárcából a pénzt előhúzó kézre vártam, éppen ilyen döntést hoztam. Ha korábban kínálta volna anyó az almát, nem pedig szinte a tárcában való kotorászással egy időben, akkor akár azt is mondhattam volna, még mielőtt anyó egyáltalán elővehette volna a táskáját, hogy ajaj, megfeledkeztem egy megbeszélte találkozóról, most rohannom kell. Így elkerülhettem volna ezt a kellemetlen helyzetet és a választási kény-

szert, s a legteljesebb nyugalomban lehettem volna egész este, vagy legalábbis elég hosszú ideig ahhoz, hogy békés éjszakának nézhessek elébe. Anyó azonban nem érti ezeket a rém egyszerű dolgokat és azt, hogy engem nem szabad pénzzel gyötörni, amikor semmim sincs, és úgyis tudom, mire fog elmenni. El kellett volna szaladnom, kitalálni valamit, és indulni. De csak állok, és bámulom anyó kezét, amely előhúz egy sima bankót, és a kezembe nyomja, s a kezem a zsebembe süllyeszti a pénzt. Csontig ható forróság a zsebemben. Bankjegy... egészen sima. Legszívesebben elhajítanám az almát, de anyó szeme láttára nem tehetem. Kénytelen vagyok a kezemben forgatni, nyomorgatom. És anyó még beszélgetni is akar. Bólogatok, mintha figyelnék. Bizserog a lábam. Muszáj mennem. Ki tudja, milyen későre jár. Mindjárt bezárnak a boltok. Aztán már csak a kioszk van nyitva, ahol minden drágább. Mi haszna a sok pénznek, ha nem lehet rajta elég ennivalót venni. Elviselhetetlen gondolat. Toporgok. Szorongatom az almát. Nem tudom, hová tegyem. Nem fér a zsebembe, ott lapul a bankó. Egyetlen harapásra sem vagyok képes. Már eldöntöttem, mivel töltöm az estét. Ilyenkor nem lehet almát enni. Most, hogy pénzhez jutottam, az alma a tiltott dolgok listájára került. Fölöslegessé vált. Ma már nincs rá szükségem. Miért kell hát egész idő alatt arra emlékeztetnie, hogy nem kellett volna maradnom, amikor anyó keze a pénztárcát keresgélte. Anyó azt hiszi, segít rajtam, hiszen elfogyott a pénzem. Azt hiszi, most már megvehetem magamnak a legszükségesebbeket, kávé és cigarettát, szappant és sampont, valamint olyan alapvető élelmiszereket, mint a kenyér meg a vaj; amelyek másoknál napokig kitartanak, nálam alig egy óráig. Rámosolygok anyóra, bólogatok, mintha hintaszékben ülnék, csak hogy elszabaduljak, hogy elindulhassak, ki azon az ajtón, lassan, lazán, mint akinek

semmi gondja nincs. A sarkon túl már futhatok, még bárhová elérhetek. Anyó azonban csak mondja, mondja, miközben lassú mozdulatokkal váltogatja a lábát. Nyikorog a padló. Nyugalmat erőltetek magamra, igyekszem érdeklődést mutatni. Iszom még egy csésze kávé. Hogy van ekkora türelmem? Rájövök, hogy a visszafogott nyeldekülés kiválóan alkalmas arra, hogy másra koncentráljak, ne az órára és az indulásra, a zsebemben lapuló, megnyugtató simaságú bankjegyre. Végre olyanformán reccsen meg anyó széke, amiből tudhatom, hogy hamarosan fel fog állni.

Fél órám van.

A bolt felé menet igyekszem visszafogni a lépteim. A túsarkak persze rohanak, mint a némafilmekben a felpörgetett mozdulatok, fel-felszívítanak, ahogy végigcsúsznak a helsinki utcaköveken. Anya cipősarka ugyanilyen hangot adott az óváros kockakövein, nem gyerekkorom tősgyökeres finn kisvárosában, ahol csak a központban virított útburkolat... Sietnünk kellett, Tallinnban mindig sietnünk kellett, az idő sürgetett – a legjelentéktelenebb ügyek intézése is egy örökkévalóságig tartott, és nem lehetett előre megjósolni, mennyi időt vesz igénybe, ezért szinte futva kellett közlekedni, de lehetőleg nem kelteni feltűnést, éppen úgy, ahogyan most, körbelesni, nem követ-e valaki. Vajon az a férfi nem ugyanaz-e, aki az áruházban mögöttünk állt? Vagy csak ugyanolyan kabátot visel? – kérdezte anya, de nem tudtam volna biztosan megmondani. Ez az örökös figyelés idegesített, és egyben izgalmasnak tűnt. Anya félt. Én még nem tudtam félni.

Az ott természetesnek rémlett. Ez viszont itt természetes. Hozzá tartozik a mindennapjaimhoz. Akárcsak akkor Tallinnban, most is figyelem, nem jön-e

szembe egy ismerős, aki feltartóztatna vásárlókörutamon, hogy az üzletben nem látok-e valakit, akivel együtt voltam a biztonságos élelmiszerek beszerzésekor, és aki tudná, hogy véletlenül se kerülhetne bevásárlókosaramba ilyen áru. Vagy valaki, aki éppen két nappal ezelőtt látott engem, amint hazacipelek ugyanilyen családi csomag tojást és fagyaltot. Istennek hála mostanában nem csak édességből áll a szesszióétkezésem, így nem olyan feltűnő, mint a kosárnyi aprósütemény, csokoládé és puding. Megbotlom, és majdnem elvágódom, de csak ugrálok egyet-kettőt fél lábon, pontosan úgy, ahogyan anya egykor, ott valahol... A '70-es évek vége felé már Tallinnban sem járt magas sarkú cipőben. Úgy gondolta, hogy egy finn nő külföldiként és finnként hitelesebb, ha lapos cipőt visel. A sportcipőt mindenesetre mellőzte, talán attól tartva, hogy esetleg olyan ismerősökbe botlik, akikkel annak idején együtt tanult. Ez a retek-elit – amelynek képviselői kívülről a legvörösebb vörös kommunista párt tagjai voltak, belülről viszont a legfehérebb patrióták – utálta Észak rénszarvasait. Anya megcsalta őket, amikor egy finnhez ment férjhez. Valóban elítélendő, annak ellenére, hogy az évfolyamon anya volt az egyetlen, aki nem lépett be a pártba, és nem énekelte együtt a többiekkel, hogy:

Szövetségbe forrt szabad köztársaságok

A Nagy Oroszország kovácsolta frigy,

A Szovjet hatalma és egysége éljen,

Sok nép így akarta s megalkotta így!

A retek-elitől kapott megvetést nem akarta még azzal is súlyosbítani, hogy sportcipőbe bújtatott lábnyomokat hagy maga után. Ez a finneket jellemezte, akik a *Tallinna* hajón mindig sportcipőt viseltek, vadonatújat, fehérret, úgymond a sajátjukat, saját használatra vették – erről meg kellett győzni a vámo-

sokat. Ebben a sportcipőben álldogáltak a szálloda környékén vagy a Viru kapunál, és várták, hogy valamelyik feketéző megkérdezze, mennyibe kerül, s a kapott rubelekkel aztán elindultak piálni.

A Valintatalo áruház biztonsági embere a bejárat ajtó mellett cigarettázik, mint aki zárni készül. Tudom, hogy van még idő, mégis félelem hasít belém. Mi lett volna, ha nem érek ide? Behussanok. Lélegzetemet zúgásként hallom a fejemben. De aggodalomra már nincs semmi ok, bent vagyok, és senki innen ki nem dob, amíg el nem intézem a bevásárlást. Tolom a kocsit. A gyümölcsös pult mellett lelassulok, de most nem állok meg, mint a biztonságos ételek napján, hanem egyenesen a gőzölgő kenyerekhez megyek. Ez a legfontosabb. Frissen sült kenyér, amelynek gőze belesűrült a zacskóba. A kenyér kábítóan meleg héja. Tisztességes mennyiségű vaj rá, amely olvadt aranyként árad szét rajta. Zárás előtt nem találok meleg kenyeret, de nem hagyom, hogy a szédítő kenyérillat elillanjon a fejből, még van a polcon néhány darab, amely olyan friss, hogy magába szívja az ujjamat, ahogy egy kicsit megnyomom a héját. Otthon be lehet majd suttyantani a sütőbe, akkor lesz gőzölgés meg olvadt vaj is.

Az utolsó pillanatig folytatom a bóklászást a polcsorok között. Mindig hosszasan időzöm az élelmiszerboltokban. Vizsgálgom az új termékeket. Élvezkedem. Végigböngézek a tápérték-ismertetéseket. Mindenre nem futja a pénzből. Az új Hermesetas dobozkát a táskám alá kell rejteni a bevásárlókocsiban. Oda dugom még a napon szárított paradicsomot is, illetve a konzerv tulajdonképpen magától gördül oda. Uramisten, de nagyon megy ez nekem! A biztonsági őr mindenütt egyforma. Vizslató tekintet. A pénztár pedig

a vám. A különbség csak annyi, hogy a Valintatolo áruház pénztárosa mosolygva üdvözl, ami nem egyezik a szovjet etikával. A vámáru-nyilatkozaton szereplő tiltott holmik listája évről évre ugyanaz. Nem, nincsenek fegyverek vagy lőszer, nincsenek antik tárgyak, nincsenek kábítószer, sem azok használatához való eszközök, nincsenek szovjet szerencsesorsjegyek. Minden egyes pontot végig kell venni, és ráadásul mindegyikhez oda kell írni, hogy nincs. És aztán tudomásul veszem, hogy a vámáru-nyilatkozatban említettek mellett vámkötelesek még az alábbiak: nyomdatermékek, kéziratok, filmek, hanglemezek és -kazetták, bélyegek, képzőművészeti alkotások stb., valamint növények, gyümölcsök, magok, élő állatok és madarak, nyers állati eredetű termékek és a vadhús. A személyes használati tárgyakon kívül nincs semmi más. A nemesfémek és drágakövek külön sorba jönnek. Anya minden évben beírta ugyanazt a karikagyűrűt, ugyanazokat a fülbevalókat, és minden alkalommal meg is mutatta a vámossal... itt a karikagyűrűm, itt a fülbevalóm... itt a készpénz... A szomszédos vámtisztviselő előtt felnyitják a kávésdobozokat és a fogkrémes tubusokat, a férfi elég ostoba módon megpróbált bibliákat átcsempészni... Az én táskám átvilágításakor is minden alkalommal szürke csíkoként látszanak a magammal hozott olvasnivalók. Néha megnézik, milyen könyvek azok, néha nem. Az ostoba bibliás ember azonban azt hitte, hogy fóliába csomagolva el tudja rejteni a bibliákat, pedig a fólia még jobban látható az átvilágításnál. Idióta. Én soha nem követnék el ilyen hibát. Míg anya a vámot intézi, és az átvilágítóba rakosgatja a táskákat, én a szomszédos vámtisztviselő munkáját és a többiek csomagjait lesem. Gyakran javasolják anyának, hogy én is hozhatnék át ezt-azt a saját táskámban, kicsi lány, senki nem gyanakszik rá, nem kutatja egy kicsi leányka kicsi batyuját, amelyben furulya és

fluortabletták vannak, bármit bele lehetne tenni. Anya azonban nemet mond. Első alkalommal egy piros műanyag nyuszit csúsztatok a táskámba. Anya többször és nyomatékosan felhívta a figyelmem, hogy semmi olyasmit nem hozhatok magammal, ami nem feltétlenül szükséges – amúgy is éppen elég súlyosak a bőröndök. Kizárólag olyasmit, ami használható valuta a határ túloldalán. A műanyag nyuszi bizonyára nem tartozik ezek közé, bár örültem szeretem, szükséges hát egy kis csel és ravaszság, ártatlan tekintet, hogy magammal hozhassam. Amikor visszamegyünk Finnországba, a blúzom alá rejtem azt a múlt században kiadott baptista imakönyvet, amit a nagymama padlásán találtam... meg kell úsznom, sikerülnie kell... És mosolygok, ugyanazzal a befelé szélesedő és ravasz, kifelé azonban ártatlan, a rajtakapással bújócskát játszó mosollyal. Fejek hullanak ugyan, de nem szabad, hogy Annáé vagy az anyjáé... A mosoly ugyanolyan, mint amikor hányás után visszasurranok az emberek közé, igaz, akkor egy kicsit bágyadtabb, egyébként ugyanolyan... az a mosoly odabent ujjongva táncol!